

Toespraak onthulling plaquette voormalig KNIL-militair Adam Wuarbanaran
4 maart 2022

Zeer geachte, lieve mevrouw Wuarbanaran, familieleden, raadsleden Jolande Olthof en Frank Schumacher, Anton Heijmerikx en alle andere aanwezigen, hartelijk welkom bij deze bijzondere plechtigheid. De plechtigheid, die in het teken staat van Adam Wuarbanaran en de eer die wij hem vanmiddag willen bewijzen ... en daarmee ook aan zijn weduwe en, goed beschouwd, in het verlengde daarvan, zijn gehele familie ... dus eigenlijk aan u allen. Daarom is het zo fijn dat we na een lange periode van Corona-beperkingen nu weer vrij bij elkaar kunnen zijn, op deze zonovergoten dag, met mevrouw stralend in ons midden, hier in de raadszaal en straks op de begraafplaats rondom het graf van Adam.

Graag geef ik nu eerst het woord aan Monique.

.....

Geachte familie Wuarbanaran, beste Lucas en Hermien ... *ik noem jullie in het bijzonder ...* wát ben ik blij dat ik jullie beiden, door tussenkomst van Jolande en Frank, eind mei vorig jaar heb mogen ontmoeten. En niet lang daarna, op 18 juli, samen met mijn vrouw, velen van u tijdens het verjaardagsfeest van oma die toen maar liefst 92 werd. Ik neem na dat gezellige feestje nu ook maar de vrijheid om u vanaf nu te tutoyeren ... dat past ook beter bij de intimiteit van deze samenkomst.

Wát ben ik blij ... omdat de ontmoeting met Lucas en Hermien en met zoveel andere aardige mensen, ook mijn kennismaking was met een belangrijk onderdeel van de Nederlandse geschiedenis dat ik -heel eerlijk gezegd- niet goed op mijn netvlies had. En met het schaamrood op mijn kaken stel ik vast dat dit gebrek aan historisch besef eigenlijk exemplarisch is voor het grote leed dat jullie familie en de Molukse gemeenschap als geheel door Nederland is aangedaan. De Nederlandse regering heeft jullie weliswaar 70 jaar geleden ter bescherming naar Nederland gehaald, maar we hebben ons niet of nauwelijks in jullie als mens en gemeenschap geïnteresseerd. We hebben ons niet verdiept in jullie geschiedenis, ons niet écht verdiept in jullie rijke cultuur en gewoonten, in jullie belangrijke verdiensten voor Vorstin en Vaderland, in jullie ambities en toekomstverwachtingen.

In tegendeel, bij aankomst in Rotterdam werden de trotse militairen die trouw in het Koninklijke Nederlandsch-Indisch Leger hadden gediend, onmiddellijk op een uiterst vernederende manier ontslagen, zelfs zonder enige aanspraak op eerder opgebouwde rechten en/of compensatie. De KNIL-militairen en anderen die met de Fairsea waren meegereisd, moesten met hun gezinnen jarenlang verblijven in voormalige concentratiekampen, zij mochten niet werken, konden niet deelnemen aan het maatschappelijke leven. Met de Aziatische ingetogenheid die kenmerkend is voor de eerste generatie Molukkers ... *je verdraagt je lot en klaagt niet* ... zie je dat deze grove miskennis, door de generaties heen, geleid heeft tot verwijdering en die verwijdering tot veel pijn en frustratie en uiteindelijk tot gewelddadigheden ... met zeer ingrijpende consequenties ... En dat alles bijeen genomen, heeft diepe sporen achtergelaten, al die jaren lang, tot nu aan toe.

In het eerste gesprek met Lucas en Hermien over hun vader en schoonvader heb ik maar gelijk 'opgebiecht' dat ik van de generatie ben die, nog jong, in de jaren zeventig de verschrikkelijke beelden op TV heb gezien die het gevolg waren van de totale miskennen van de Molukse gemeenschap in Nederland en die beelden bepaalden het sentiment in de samenleving toentertijd, *ook bij mij* ... de andere kant van het verhaal werd toen niet getoond. Door het contact met jullie heb ik in mei en juni vorig jaar met grote interesse de vierdelige documentaireserie '*70 jaar Molukkers in Nederland*' van Coen Verbraak gevolgd. Ik ben diep onder de indruk geraakt van de openhartige gesprekken met tal van Molukkers, hun verdriet, diepe frustratie en woede, en ook hoe daar binnen de Molukse gemeenschap op zeer verschillende wijze uitdrukking aan werd gegeven. Ieder met hun eigen redenen.

Het is belangrijk dat deze kant van de geschiedenis, die van de Molukkers zelf, breder bekendheid krijgt. De Molukse gemeenschap, en in het bijzonder de KNIL-militairen, hebben recht op erkenning door de regering en van ons allemaal van het grote onrecht en leed dat de Molukse gemeenschap is aangedaan, recht op eerherstel. Maar dat is niet voldoende. De geschiedenis van de Molukse gemeenschap is deel van de Nederlandse geschiedenis en dat moeten we in Nederland nu eindelijk voluit onder ogen willen zien, in het onderwijs en de wetenschap, in de media, in de politiek, op andere plekken.

Dat klemmt nu des te meer, omdat ons koloniale beleid in het naoorlogse Indië onder een historisch vergrootglas ligt, *en ik zeg erbij, dat is goed*, maar dan is het voor een zorgvuldige analyse van wat er allemaal gebeurd is en de meningsvorming daarover, essentieel dat aan alle dimensies van deze complexe geschiedenis aandacht wordt gegeven. De vraag is of dat voldoende gebeurt ... En, ik zeg het opnieuw, die geschiedenis stopt niet in Indonesië ... die gaat voor de Molukse gemeenschap door in Nederland. Die geschiedenis in Nederland verdient evenzogoed een zeer kritische beschouwing. De Nederlandse regering heeft bij monde van de Koning in Indonesië excuses aangeboden ... dat zou óók naar de KNIL-militairen toe passend zijn.

Beste familie, ook de hartelijke gesprekken met jullie in juli, op die zonnige zondagmiddag in Zwolle, vorig jaar hebben mij veel inzicht gegeven in hoe jullie ouders en grootouders in het leven stonden, hoe ze jullie, hun kinderen, hebben opgevoed. Hoe ze zich verhielden tot hun geboortegrond op de eilanden en hoe jullie daar zelf op dit moment mee omgaan. We hebben gesproken over de eerbiedwaardige positie die ouderen vanuit de Aziatische tradities innemen binnen de gemeenschap, zo heel anders dan vaak in Nederland, maar wel weer heel goed te vergelijken met de Koreaanse cultuur van Yun Sook, mijn echtgenote. En uiteraard ook de kenmerkende liefdevolle verbinding met de overledenen die tot generaties teruggaat. Het is juist deze verbinding die deze plechtigheid zo indrukwekkend en mooi maakt. Want Adam mag dan zijn overleden, het eerbetoon dat wij hem straks gaan brengen zal daarom voor altijd, eeuwigdurend, betekenis hebben, voor hem, zijn echtgenote én voor jullie, zijn nageslacht.

Beste familie, Adam Wuarbanaran en zijn jonge vrouw stonden midden in een uiterst turbulente tijd. De Japanse bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog, de heftige strijd in Indië na de oorlog, de reis naar Nederland en de moeizame tijd daarna. Uit de verhalen

van Lucas en Hermien krijg ik een beeld daarbij, tijdens het feestje in Zwolle en uit bijvoorbeeld *'Kenang Kenang'* de uitgeschreven herinnering waarin mevrouw en *'Moni'* vertellen over hun eerste ervaringen in Nederland. Jullie vader is afstammeling van een aanzienlijke familie die voor zijn komst naar Nederland altijd heeft bestuurd en leiding gegeven. Ik denk dat je dat ook terugziet in zijn optreden in Nederland. Hij was een sterke persoonlijkheid die al snel voorzag dat jullie verblijf in Nederland geen vijf maanden of vijf jaar zou gaan duren. Hij heeft er met zijn vrouw bewust voor gekozen om onderdeel uit te willen maken van de Nederlandse samenleving en daarin te investeren. Regeren is vooruitzien en dat heeft hij gedaan met vooral het belang van de kinderen voor ogen. Ik ben zeer onder de indruk hoe hij en zijn vrouw, met de kinderen, zich staande hebben gehouden in dat vreemde, koude land, met ander eten en andere gewoonten, en waar discriminatie voortdurend op de loer lag.

"Het vele verzet daartegen heeft uiteindelijk de integratie van de Molukkers tot medelanders niet in de weg gestaan", hebben jullie op de plaquette gezet die straks door Noah wordt onthuld. Dat die integratie van jullie zo heel erg goed is geslaagd, is evenwel de verdienste van jullie ouders en van jullie zélf geweest! Uit enkele gesprekken met oudere mensen uit Wijhe maak ik op dat, zoals de bruidegom van een 60-jarig bruidspaar pas vertelde, *"de statige man"*, en daar bedoelde hij jullie vader mee, en jullie hechte en gastvrije familie in de Wijhese samenleving zeer gewaardeerd zijn. Dat hij ook buiten Wijhe geliefd was, bleek wel uit de enorme belangstelling tijdens de begrafenis. Ik heb mij laten vertellen dat de oploop vanuit het hele land voor Wijhe ongekend was.

Wij eren vanmiddag dus niet alleen een KNIL-militair, wij eren ook een nobel mens, een geliefde echtgenoot, vader, grootvader en overgrootvader, hoofd van de familie, en een gewaardeerd lid van onze samenleving. Iemand die gekend en bemind is en wiens herinnering wij, ook publiekelijk, levend houden.

Beste Lucas en Hermien, jullie hebben dit alles in beweging gebracht en daarvoor wil ik jullie in het bijzonder danken. Het is een publiek belang dat de zaak van KNIL-militairen en de Molukse gemeenschap in het algemeen onder de aandacht wordt gebracht en dat recht wordt gedaan waar eerder onrecht gold. Dat eerbetoon komt uiteraard in de eerste plaats jullie vader toe, maar evenzogoed moeder en de familie. Door jullie initiatief, door de plaquette en alle aandacht daarvoor, hebben jullie ertoe bijgedragen dat wordt stilgestaan bij het leven van vader en het onrecht dat hem en alle andere KNIL-militairen is aangedaan. Dat was jullie missie en die is geslaagd.

En mag ik jullie tenslotte persoonlijk dank zeggen dat jullie mij het besef hebben bijgebracht dat ik nog zoveel niet weet over jullie indrukwekkende verhaal en dat van jullie ouders en de Molukse gemeenschap. Ik hoop van harte dat onze kennismaking en de ontmoeting met de familie op 18 juli een vervolg kan krijgen. Er is nog zoveel te leren! Want alleen wanneer we elkaar beter kennen en begrijpen, ontstaat ruimte voor toenadering en samenleven. En pas als dat gebeurt, zal er echt sprake kunnen zijn van recht en gerechtigheid voor iedereen!

Dank jullie wel.